

Freds rörelsen i Kungälv

Möte om **Den svenska vapenexporten** 2017-11-01

Lars-Olof Olsson inledde mötet med att hälsa Linda Åkerström och 25 – 30 åhörare välkomna till ett informationsmöte om den svenska vapenexporten. Linda Åkerström, som är ansvarig för nedrustningsfrågor på Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, har skrivit en bok om ämnet. Hon inledde med att berätta att Svenska Freds bildades 1883 och har ca 8000 medlemmar. Man arbetar bl. a. för ett förbud mot minor och mot kärnvapen och man är medlem i ICAN, 2017 års fredspristagare.

Linda redogjorde för läget i världen med hjälp av mycket statistik och många siffror. Av 195 länder i världen har 173 ett militärt försvar och 58 av dessa har stora vapensystem. Åren 2010 – 2016 var de största vapenexportörerna USA (33 %) och Ryssland (23 %). Sedan kom Kina, Frankrike och Tyskland med 6 % vardera. Sverige låg på 12 plats (1 %). Bland importörerna var Indien störst (13 %) och sedan kom Saudiarabien (8 %), Förenade Arabemiraten och Kina (5 %). 2016 exporterade Sverige militärt materiel för 11 miljarder kronor.

Linda ville att vi skulle ta med oss två saker från hennes föreläsning. För det första - att det finns ingen svensk vapenindustri. Internationella konglomerat köper upp svenska industrier. Den svenska Jas Gripen består till 2/3 av internationella delar.

För att vapenförsäljning skall få tillstånd, tas det hänsyn till vissa omständigheter. Skälen för att sälja vapen är försvars- och säkerhetspolitiska intressen, att behålla en inhemsk industri (Vi kan inte bara tillverka för Sverige), att få kunskap och kapacitet genom materielsamarbete och flödessäkerhet (att skydda t.ex. pengaflöden och handelsflöden). Skälen mot är utrikespolitiska principer och mål, dvs. att arbeta för mänskliga rättigheter och demokrati, om det finns risk för en väpnad konflikt och hur landets utveckling påverkas (att biståndspengar inte används till att köpa vapen).

För det andra - att vapenindustrin inte ger så särskilt många jobb och den gör oss inte oberoende. 2015 arbetade 12 800 personer i krigsmaterielindustrin. Det var 0,3 % av de sysselsatta.

Vilka fattar besluten om vapenindustrin? Sveriges regering är ytterst ansvarig för den svenska vapenexporten, framför allt utrikesdepartementet och Margot Wallström. Regeringen har delegerat tillståndsgivningen till ISP (Inspektionen för strategiska produkter). I större eller känsliga ärenden skall ISP överlägga med Exportkontrollrådet, som är tillsatt av riksdagen och där alla partier är representerade. SAAB AB är den största producenten och exportören, men även BAE Systems Bofors och BAE Systems Hägglunds är stora tillverkare av krigsmateriel. Riksdagen granskar besluten i efterhand.

Sverige exporterar 10 % till icke-demokratier, men det är inte alltid lätt att veta var vapnen hamnar, varken geografiskt eller i tid. Svenska vapen finns t.ex. i Libyen, Syrien, Irak och Somalia och de kommer troligen via USA. Svenska vapen är också av god kvalitet och kan användas länge. Vapen från 1940-talet används fortfarande.

Vapenexporten kan motverka de mål vi har för vårt bistånd till andra länder. Direkt genom att tillgång till vapen förlänger konflikter och leder till flyktingströmmar. Den kan också fördröja utvecklingen i landet eftersom fred och utveckling hänger ihop. Indirekt genom att handel med

odemokratiska regimer stärker dem och håller nere kraven på mänskliga rättigheter. Vapenhandeln står för 40 % av all korruption och tar resurser från utvecklingssatsningar. Sveriges röst för fred och mänskliga rättigheter försvagas, om vi ingår avtal med regeringar, som vi kritiserar. Vapenhandel är en handel med makt och relationer. Samtidigt som Sida skickade humanitärt stöd till Jemen 2016 för 224 miljoner kronor, sålde vi krigsmaterial till Saudiarabien, Kuwait, Qatar och Förenade Arabemiraten för flera miljarder.

De företag, som beväpnar länder i konflikt, är samma företag som hindrar flyktingar genom gränskontroller.

Svenska Freds arbetar för att ändra lagstiftningen och få tydligare/hårdare regler. Sedan 2011 har det pågått en process om en ny lag angående exportkontroll av krigsmateriel. I oktober 2017 kom det en proposition, där man för in ett demokratikriterium, men Svenska Freds anser att det är för vagt formulerat för att garantera att diktaturer inte får köpa svenskt krigsmateriel.

Vapenhandeln påverkar också annan handel. 2011 – 2016 ökade antalet beviljade exporttillstånd till icke-demokratier. 2010 – 2014 gick 35 % av vapenexporten till icke-demokratier. 2016 godkändes 13 001,6 miljoner kronor jämfört med 851 under 2015. Varför? Kanske för att undgå skärpta regler 2017.

Linda avslutade med att redogöra för partiernas inställning till vapenexporten, från det mest kritiska V, till det minst kritiska, M och SD.

Efter att antal frågor från de intresserade åhörarna tackade Lars-Olof Linda för en kunnig föreläsning och överlämnade Fredsrörelsens jubileumsskrift.

Kungälv 2017-11-01

Märit Larsson